

Геннадій Євгенович БЕРШОВ,

кандидат юридичних наук

(Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків)

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ПРАВОЗАСТОСОВНУ ПРАКТИКУ РОЗСЛІДУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ

У статті наголошено на підвищеній суспільній небезпеці військових злочинів, передусім в умовах збройної агресії проти України та ведення активних бойових дій на її території. Підкреслено, що правозастосовна практика відіграє значиму роль у виробленні уніфікованого підходу до застосування норм кримінального матеріального та процесуального права, особливо під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах дії правового режиму воєнного стану. Встановлено, що з'ясування стану правозастосовної практики розслідування військових злочинів є важливою складовою теоретичних основ дослідження цих кримінальних правопорушень. Наголошено, що правозастосовна практика, у тому числі розслідування військових злочинів, є «дзеркалом», в якому відображується надійність і дієвість норм матеріального та процесуального права. Обґрунтовано, що правозастосовна практика розслідування військових злочинів відображає рівень: нормативного врегулювання кримінальної процесуальної діяльності; організації розслідування; наукового, методичного та ресурсного забезпечення; ефективності процесу розслідування окресленої категорії кримінальних правопорушень. Встановлено, введення та дія правового режиму, як і підстави для такого рішення, безпосередньо впливають на структуру військової злочинності, а також на процесуальні та криміналістичні аспекти розслідування таких кримінальних правопорушень. З'ясовано, що правозастосовна практика змінювалася під впливом багатьох чинників: зміни порядку початку досудового розслідування у зв'язку з прийняттям у 2012 році нового КПК України; введення інститутів «кримінальне правопорушення» та «кримінальний проступок»; зміни в системі правоохоронних органів, уповноважених виявляти та здійснювати досудове розслідування військових злочинів; зміни в регламентації оборонної сфери взагалі та порядку несення військової служби зокрема; структура та динаміка військової злочинності; наявність і характер збройного конфлікту на території України; т. п.

Ключові слова: військові злочини, досудове розслідування, правозастосовна практика, правоохоронні органи, правовий режим, воєнний стан, чинники.

Постановка проблеми. Правозастосовна практика «відображає ступінь тієї надійності, яка була закладена ще на початку розроблення процесу, його нормативного наповнення. Звичайно ж, на етапі

правотворчості подекуди складно передбачити всі нюанси майбутньої правозастосовної діяльності у відповідній сфері, спрогнозувати можливі труднощі, забезпечити правові механізми повноцінного відновлення нормального режиму юридичного, зокрема й кримінального процесу, у разі допущених порушень. Однак усе ж таки краще не допускати недоліків під час розроблення та прийняття законів, ніж потім виправляти їх і правозастосовну практику після набрання ними чинності»¹. З урахуванням підвищеної суспільної небезпеки військових злочинів, особливо в умовах дії правового режиму та ведення активних бойових дій державою-агресором на території України, вбачається актуальним питання стосовно правозастосовної практики розслідування окресленої категорії кримінальних правопорушень.

На теоретичному рівні велика увага приділяється кримінально-правовим, кримінальним процесуальним і криміналістичним аспектам розслідування кримінальних правопорушень. Не є винятком військові злочини. Але, на превеликий жаль, питання про правозастосовну практику досудового розслідування взагалі й окремих різновидів протиправних діянь зокрема з невідомих причин залишається поза увагою науковців. При цьому вказана практика відіграє значиму роль у виробленні уніфікованого підходу до застосування норм кримінального матеріального та процесуального права, особливо під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Метою цієї статті є встановлення впливу воєнного стану на правозастосовну практику розслідування військових злочинів.

Виклад основного матеріалу. Правозастосовна практика відображає яким чином реалізуються процесуальні норми під час здійснення досудового розслідування військових злочинів. При цьому потрібно пам'ятати, що «матеріальне право взаємопов'язане із процесуальним через юридичний процес як регламентовану нормами процесуального права послідовну динамічну діяльність уповноважених органів влади, посадових осіб, а також зацікавлених суб'єктів права, що мають права й обов'язки, яка має комплексний характер і спрямована на досягнення юридично значущого результату»². Тобто правозастосовна практика, у тому числі розслідування військових злочинів, є «дзеркалом», в якому відображується надійність і дієвість норм матеріального та процесуального права. Зокрема, як указує А. М. Колодій, «принцип надійності встановлює, що юридичний процес із високим ступенем імовірності повинен забезпечувати настання результату, який передбачався, гарантувати досягнення поставленої мети». При цьому надійність процесу «залежить від його простоти, забезпеченості правовими та іншими гарантіями, наукової обґрунтованості, наближеності до суспільних відносин, що ним регулюються, практичної відпрацьованості

¹ Мамка Г. М. Роль правозастосовної практики в забезпеченні надійності кримінального провадження. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2018. № 3 (61). С. 164.

² Слинко Д. В. Поняття, зміст та основні ознаки юридичного процесу. *Національний юридичний журнал: теорія та практика*. 2016. № 2. С. 22–23.

та інших факторів»¹.

З огляду на вищезазначене можна стверджувати, що правозастосовна практика розслідування військових злочинів відображає рівень: нормативного врегулювання кримінальної процесуальної діяльності; організації розслідування; наукового, методичного та ресурсного забезпечення; ефективності процесу розслідування окресленої категорії кримінальних правопорушень. При цьому правозастосовна практика розслідування військових злочинів змінювалася під впливом багатьох чинників.

Приміром, до 2012 року досудове розслідування (до 2001 року – попереднє розслідування) здійснювалося згідно з положеннями кримінально-процесуального законодавства України, тобто заява (повідомлення) про вчинений військовий злочин перевірялися протягом 10 днів і за результатами такої перевірки приймалося рішення про порушення кримінальної справи, відмову в порушенні кримінальної справи чи направлення заяви (повідомлення) за належністю². З прийняттям нині чинного Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України «досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань»³ (ч. 2 ст. 214), а не з моменту винесення постанови про порушення кримінальної справи. Винятком є випадки, передбачені п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України, які пов'язані з дією правового режиму воєнного стану та відсутності технічної можливості внести відомості про вчинене кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Ще одним чинником зміни правозастосовної практики досудового розслідування військових злочинів є введення інститутів «кримінальне правопорушення» та «кримінальний проступок». Зокрема, законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень»⁴ було внесено зміни до Кримінального кодексу (далі – КК) України, згідно з якими «кримінальним правопорушенням є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення»⁵ (ч. 1 ст. 11 КК України); «кримінальні правопорушення поділяються на кримінальні проступки і злочини»⁶ (ч. 1 ст. 12 КК України). Разом із тим указаним

¹ Колодій А. М. Конституція і розвиток принципів права (методологічний аспект) : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01, 12.00.02. Київ, 1998. С. 204

² Кримінально-процесуальний кодекс України : Закон України від 28.12.1960 № 1001-05. *Відомості Верховної Ради України*. 1961. № 2. Ст. 15.

³ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

⁴ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22.11.2018 № 2617-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 9–10, № 17. Ст. 5. Ст. 71.

⁵ Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25. Ст. 131.

⁶ Там само.

нормативно-правовим актом унесено зміни й до положень КПК України, які регламентують порядок здійснення досудового розслідування у формі дізнання, та визначають процесуальний статус дізнавача, керівника органу дізнання у кримінальному провадженні.

Крім того, на правозастосовну практику розслідування військових злочинів впливають й зміни в системі правоохоронних органів.

Розслідування військових злочинів до прийняття та набрання чинності КПК України 2012 року¹ згідно зі ст. 112 Кримінально-процесуального кодексу України від 1960 року здійснювалося слідчими прокуратури та слідчими органів Служби безпеки України². При цьому в системі органів прокуратури функціонували військові прокуратури, до яких належали «Головна військова прокуратура (на правах структурного підрозділу Генеральної прокуратури України), військові прокуратури регіонів (на правах обласних), військові прокуратури гарнізонів та інші військові прокуратури, прирівняні до прокуратур міст і районів»³ (ч. ч. 1, 2 ст. 13 закону України «Про прокуратуру»).

Проте у зв'язку з прийняттям КПК України від 2012 року на органи прокуратури більше не покладалася функція досудового розслідування. Прокурор у кримінальному провадженні здійснює «нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням»⁴ (ч. 2 ст. 36 КПК України). При цьому «у разі потреби рішенням Генерального прокурора можуть утворюватися спеціалізовані прокуратури на правах структурного підрозділу Офісу Генерального прокурора, на правах обласних прокуратур, на правах підрозділу обласної прокуратури, на правах окружних прокуратур, на правах підрозділу окружної прокуратури»⁵. Зокрема, нині в структурі прокуратури функціонують Спеціалізована прокуратура у сфері оборони (на правах Департаменту)⁶, Спеціалізована прокуратура у сфері оборони Центрального регіону⁷, Спеціалізована прокуратура у сфері оборони Південного регіону⁸, Спеціалізована прокуратура у сфері оборони Західного регіону⁹, Спеціалізована прокуратура у сфері оборони Східного

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

² Кримінально-процесуальний кодекс України : Закон України від 28.12.1960 № 1001-05. *Відомості Верховної Ради України*. 1961. № 2. Ст. 15.

³ Про прокуратуру : Закон України від 05.11.1991 № 1789-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 53. Ст. 793.

⁴ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

⁵ Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2–3. Ст. 12.

⁶ Структура Офісу Генерального прокурора. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/struktura-struktura-ofisu-generalnogo-prokurora-zatverdzhena-nakazom-generalnogo-prokurora-vid-21-12-2019-no-99-shc>.

⁷ Спеціалізована прокуратура у сфері оборони Центрального регіону. URL: <https://vppnr.gp.gov.ua/ua/index.html>.

⁸ Спеціалізована прокуратура у сфері оборони Південного регіону. URL: <https://vppdr.gp.gov.ua/ua/index.html>.

⁹ Спеціалізована прокуратура у сфері оборони Західного регіону. URL:

регіону.

Досудове розслідування військових кримінальних правопорушень відповідно до ст. 216 КПК України підслідне слідчим органів безпеки, детективам Національного антикорупційного бюро України, слідчим органів державного бюро розслідувань¹. Відповідно розслідування військових злочинів здійснюють органи досудового розслідування в структурі органів Служби безпеки України², Державного бюро розслідувань³, Національного антикорупційного бюро України⁴.

Серед чинників, які впливають на правозастосовну практику розслідування військових злочинів, також слід виокремити: зміни в регламентації оборонної сфери взагалі та порядку несення військової служби зокрема; структуру та динаміку військової злочинності; наявність і характер збройного конфлікту на території України; т. п. Наприклад, як демонструє аналіз статистичних даних Офісу Генерального прокурора, в 2013 році було зареєстровано 369 військових злочинів, а повідомлено про підозру в 232 кримінальних провадженнях, у 2014 році відповідно 4153 і 2240, в 2015 році – 6213 і 4756, в 2016 році – 3650 і 2596, в 2017 році – 4577 і 2981, у 2018 році – 3694 і 1742, у 2019 році – 3616 і 1660⁵. Починаючи з 2020 року, органи досудового розслідування обліковують і розслідують військові кримінальні правопорушення – військові кримінальні проступки та військові злочини. Зокрема, в 2020 році зареєстровано 4055 військових кримінальних правопорушень та повідомлено про підозру в 1314 кримінальних провадженнях, у 2021 році відповідно 3037 і 1172, в 2022 році – 13766 і 2616, в 2023 році – 28666 і 3207, у січні–лютому 2024 року – 8949 і 172⁶. З наведеного помітно, що в 2014 році кількість облікованих військових злочинів збільшилася в понад 11 разів. Така динаміка спричинена анексією Криму та окупацією Донбасу, початком антитерористичної операції на сході України. Наступний сплеск облікованих військових кримінальних правопорушень припадає на 2022 рік – рік початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України, коли їх кількість зросла з 3037 до 13766. Найбільша кількість військових кримінальних правопорушень зареєстровано в 2023 і становить 28666.

Звісно, правозастосовна практика розслідування військових злочинів формується з урахуванням й якісних показників військової злочинності. Як приклад, «до найбільш розповсюджених військових злочинів належать непокора, тобто відкрита відмова виконати наказ начальника, а також інше

<https://vpzhr.gp.gov.ua/ua/index.html>.

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

² Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 № 2229-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382.

³ Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 6. Ст. 55.

⁴ Про Національне антикорупційного бюро України : Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 47. Ст. 2051.

⁵ Статистика. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/statistika>.

⁶ Там само.

умисне невиконання наказу (ст. 402 КК) – 7,5 %, порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості (ст. 406 КК) – 2,3 %, дезертирство (ст. 408 КК) – 15,6 %, викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 410 КК) – 5,4 %, втрата військового майна (ст. 413 КК) – 2,1 %, порушення правил поведження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення (ст. 414 КК) – 4,2 %, недбале ставлення до військової служби (ст. 425 КК) – 4 %, перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень (ст. 426-1 КК) – 1,8 %»¹. При цьому повністю погоджуємося з аргументуванням наведених показників військової злочинності, запропонованим Д. В. Казначеевою. Вчена стверджує, що «зазначена тенденція пояснюється тим, що під час АТО значно зросла чисельність військовослужбовців, як наслідок – кількість злочинів, пов'язаних із непокорю, дезертирством, невиконанням наказів і самовільним залишенням місця служби; насиченість суспільства зброєю – активізується її незаконний обіг»². Крім того, науковець зазначає, що «злочинність воєнного часу та в зоні АТО має низку особливостей. Війна й бойові дії радикально впливають на всі соціальні процеси, серед іншого і криміногенні. Істотне збільшення рівня злочинів проти порядку проходження військової служби вплинуло на збільшення загального рівня військової злочинності. На цей час злочини, передбачені статтями 407–409 КК, складають своєрідне ядро військової злочинності, оскільки на їх питому вагу припадає 50 % усіх злочинів, що вчиняються військовослужбовцями»³.

Після початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України 24 лютого 2022 року якісні показники військової злочинності вкотре змінилися. Зокрема:

– в 2022 році найчастіше вчинялися наступні військові злочини: самовільне залишення військової частини або місця служби (ст. 407 КК України) – 44,92 %, дезертирство (ст. 408 КК України) – 23,35 %, непокоря (ст. 402 КК України) – 11,4 %, перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень (ст. 426-1 КК України) – 3,1 %, втрата військового майна (ст. 413 КК України) – 2,99 %, порушення правил поведження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення (ст. 414 КК України) – 2,2 %, недбале ставлення до військової служби (ст. 425 КК України) – 1,98 %, викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та

¹ Казначеева Д. В. Військова злочинність: аналіз та прогнозування. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2018. № 2 (19). С. 137–138.

² Там само. С. 138.

³ Там само. С. 139.

спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 410 КК України) – 1,82 %;

– у 2023 році більша питома вага припадала на такі військові злочини: самовільне залишення військової частини або місця служби (ст. 407 КК України) – 57,61 %, дезертирство (ст. 408 КК України) – 27,11 %, непокора (ст. 402 КК України) – 5,85 %, перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень (ст. 426-1 КК України) – 1,7 %, порушення правил поведження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення (ст. 414 КК України) – 1,18 %.

При цьому зміна в структурі військової злочинності безумовно призвела до необхідності здійснювати досудове розслідування вказаних кримінальних правопорушень з урахуванням чинного кримінального та кримінального процесуального законодавства, досягнень науки та техніки. У такий спосіб виробилася правозастосовна практики розслідування військових злочинів.

Висновки. Отже, з'ясування стану правозастосовної практики розслідування військових злочинів є невід'ємною складовою теоретичних основ дослідження названих кримінальних правопорушень. Введення та дія правового режиму, як і підстави для такого рішення, безпосередньо впливають на структуру військової злочинності, а також на процесуальні та криміналістичні аспекти розслідування таких кримінальних правопорушень. З'ясовано, що правозастосовна практика змінювалася під впливом багатьох чинників: зміни порядку початку досудового розслідування у зв'язку з прийняттям у 2012 році нового КПК України; введення інститутів «кримінальне правопорушення» та «кримінальний проступок»; зміни в системі правоохоронних органів, уповноважених виявляти та здійснювати досудове розслідування військових злочинів; зміни в регламентації оборонної сфери взагалі та порядку несення військової служби зокрема; структура та динаміка військової злочинності; наявність і характер збройного конфлікту на території України і т. п.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Казначеева Д. В. Військова злочинність: аналіз та прогнозування. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2018. № 2 (19). С. 132–140.
2. Колодій А. М. Конституція і розвиток принципів права (методологічний аспект) : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01, 12.00.02. Київ, 1998. 401 с.
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25. Ст. 131.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

5. Кримінально-процесуальний кодекс України : Закон України від 28.12.1960 № 1001-05. *Відомості Верховної Ради України*. 1961. № 2. Ст. 15.
6. Мамка Г. М. Роль правозастосовної практики в забезпеченні надійності кримінального провадження. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2018. № 3 (61). С. 164–169.
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України: закон України від 13.04.2012 № 4652-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 21. Ст. 208.
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22.11.2018 № 2617-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 9–10, № 17. Ст. 5. Ст. 71.
9. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 6. Ст. 55.
10. Про Національне антикорупційного бюро України : Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 47. Ст. 2051.
11. Про прокуратуру : Закон України від 05.11.1991 № 1789-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 53. Ст. 793.
12. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2–3. Ст. 12.
13. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 № 2229-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382.
14. Слинько Д. В. Поняття, зміст та основні ознаки юридичного процесу. *Національний юридичний журнал: теорія та практика*. 2016. № 2. С. 19–23.
15. Спеціалізована прокуратура у сфері оборони Західного регіону. URL: <https://vpzhr.gp.gov.ua/ua/index.html>.
16. Спеціалізована прокуратура у сфері оборони Південного регіону. URL: <https://vppdr.gp.gov.ua/ua/index.html>.
17. Спеціалізована прокуратура у сфері оборони Центрального регіону. URL: <https://vppnr.gp.gov.ua/ua/index.html>.
18. Статистика. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/statistika>.
19. Структура Офісу Генерального прокурора. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/struktura-struktura-ofisu-generalnogo-prokurora-zatverdzhena-nakazom-generalnogo-prokurora-vid-21-12-2019-no-99-shc>.

Стаття надійшла до редакції 11.06.2023

Hennady Ye. BERSHOV,

PhD in Law

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

THE INFLUENCE OF MARTIAL STATUS ON THE LAW ENFORCEMENT PRACTICE OF INVESTIGATING MILITARY CRIMES

In the article it has been emphasized that military crimes are characterized by increased public danger, especially in the conditions of armed aggression against Ukraine and active hostilities on its territory. It has been emphasized that law enforcement practice plays a significant role in the development of a unified approach to the application of the norms of criminal material and procedural law, especially during the investigation of criminal offenses under the conditions of the legal regime of martial law. It has been established that clarifying the state of law enforcement practice in the investigation of military crimes is an important component of the theoretical foundations of the study of these criminal offenses. It has been emphasized that law enforcement practice, including the investigation of military crimes, is a “mirror” that reflects the reliability and effectiveness of substantive and procedural law. It has been substantiated that the law enforcement practice of investigating military crimes reflects the level of: regulatory regulation of criminal procedural activity; investigation organization; scientific, methodical and resource support; effectiveness of the investigation process of the defined category of criminal offenses. It has been established that the introduction and operation of the legal regime, as well as the grounds for such a decision, directly affect the structure of military crimes, as well as the procedural and forensic aspects of the investigation of such criminal offenses. It has been found that the law enforcement practice of investigating military crimes changed under the influence of many factors: changes in the order of initiation of pre-trial investigation in connection with the adoption in 2012 of the new Code of Criminal Procedure of Ukraine; introduction of the institutions “criminal offense” and “criminal misdemeanor”; changes in the system of law enforcement agencies authorized to detect and carry out pre-trial investigation of war crimes; changes in the regulation of the defense sphere in general and the order of military service in particular; the structure and dynamics of military crime; presence and nature of the armed conflict on the territory of Ukraine; etc.

Keywords: *military crimes, pre-trial investigation, law enforcement practice, law enforcement agencies, legal regime, martial law, factors.*